

נח איש צדיק תמים היה בדרתיו, (ו' ט').

בדרתיו, פירש רש"י, וזה לשונו, יש מרבותינו דורשים אותו לשבח, כל שכן שאילו היה בדור צדיקים היה צדיק יותר, ויש שדורשים אותו לגנאי, לפי דורו היה צדיק, ואילו היה בדורו של אברהם לא היה נחשב לכלום, ע"כ. וביאור דברי רבותינו, מכיון שכתוב **בדרתיו** לשון <<<

בענין הקשת

א

זאת אות הברית וגו'.

לפי פשוטו סדר הפסוקים משמע, שעכשיו, אחר המבול, המציא הקב"ה הקשת בענן, שזה יהיה לאות ברית בינו לבין הארץ.

לפי סדר הפסוקים משמע (לפי פירוש רש"י), שאחר שנצטוו נח ובניו במצות פריה ורביה, דאג נח מלעסוק בפריה ורביה, שמא ישחית הקב"ה עולמו, וכל מה שייגע ויוליד יהיה חס ושלום לריק ולבהלה, והסכים עימו הקב"ה, והבטיחו שלא להשחית את העולם עוד, ואף הקים את הברית שלא יכרית כל בשר, ולא יהיה עוד המים למבול לשחת כל בשר.

וכמו שכתוב **ויאמר אלקים זאת אות הברית אשר אני נתן וגו' את קשתי נתתי בענן והיתה לאות ברית ביני ובין הארץ: והיה בענני ענן על הארץ ונראתה הקשת בענן: וזכרתי את בריתי אשר ביני וביניכם וגו'.**

אכן מה שצריך ביאור הוא, המשך הפסוקים דכתיב **והיתה הקשת בענן וראיתיה לזכר ברית עולם וגו'**, מה הוסיף כאן לומר מה שלא כתוב לפני זה.

ועוד צריך ביאור, הא דכתיב אחר זה **ויאמר אלקים אל נח זאת אות הברית אשר הקמתי ביני ובין כל בשר אשר על הארץ**, ופירש רש"י, וזה לשונו, **זאת אות הברית**, הראהו הקשת, ואמר לו הרי האות שאמרתי, ע"כ.

ולכאורה היינו דכתיב **זאת**, ומצינו שזאת פירושו שמראהו, וכמו שכתב גם לגבי החיות בפרשת שמיני, דכתיב **זאת החיה וגו'**, ופירש רש"י, **זאת החיה**, מלמד שהיה משה אוהז בחיות ומראה אותם לישראל, זאת תאכלו וזאת לא תאכלו, ע"כ, הרי שתיבת **זאת** מורה על שמראה אותו דבר.

אכן אם כן צריך ביאור, דהרי כבר כתוב לפני זה, **ויאמר אלקים זאת אות הברית אשר אני נתן ביני וביניכם וגו'**, ושם לא פירש רש"י כלום, ולכאורה היה צריך לפרש שם שהקב"ה הראה לנח את הקשת, ואמאי לא פירשו רק אחר כך בפעם השנית, ובכלל צריך ביאור מה שכתוב שוב **זאת אות הברית ב' פעמים**, וצריך ביאור.

ב

את קשתי נתתי בענן.

בפשוטו משמע שרק עכשיו אחר המבול, נתן את הקשת בענן, אך צריך ביאור, דהנה תנן באבות (פרק ה' משנה ט'), עשרה דברים נבראו בערב שבת בין השמשות, וביניהם קחשיב הקשת, ומשמע שכבר היה מששת ימי בראשית ולא שנברא עתה, אחר המבול.

ואף אם נאמר שבכח נברא בערב שבת בין השמשות, אך בפועל לא נברא עד אחר המבול, וכמו שפירשו המפרשים לגבי שאר הדברים הנזכרים שם

במשנה¹, מכל מקום קשה קושיית הראשונים, דהנה הראשונים הקשו, איך אפשר לומר שהקשת נברא רק אחר המבול, הרי הקשת היא דבר טבעי, שהמציאות היא שכשהשמש מכה ומאירה על גשם או אויר הלח אז נראה הקשת, וכמו שאכן רואים כשלוקחים מים ושמים אותם כנגד השמש שרואים כעין קשת, ואם כן איזה אות הוא מה שכתוב שהקב"ה נתן את הקשת בענן, וצריך ביאור.

ומצינו בזה כמה מהלכים במפרשים (וכל אחד בדרך ובסגנון שלו), ובעצם יש לחלק לשני סוגי פירושים, האם הקשת הייתה קיימת לפני המבול או לא, וכן יש חילוק האם הקשת היא דבר טבעי, כדעת הפילוסופים (היוונים), או שאינו דבר טבעי כלל, וכמו שיתבאר.

יש כמה מפרשים שפירשו שאף שהקשת הינה דבר טבעי, על ידי השתקפות השמש על הגשם או על אויר לח, מכל מקום לא ראו שום קשת לפני המבול, רק אחר המבול נתגלתה, מפני שאחר המבול השתנה טבע העולם.

א, דעת האבן עזרא, שאם היינו מאמינים לדברי אלו שהקשת היא דבר טבעי, מכל מקום לא היה קודם המבול, דרך אחר המבול חיזק הקב"ה את אור השמש, ומשום הכי רק מאז והלאה נראית הקשת.

ב, דעת האברבנאל, (הובא דבריו בכלי יקר), שאף שהיה שייך קשת לפני המבול, מכל מקום לא היה נראה לבריות כלל, לא בעננים ולא באויר, כי היו האדים העולים מן הארץ שמנים וגסים מאוד, ומגודל ריבוי המים באויר לא היו יכולים ניצוצי השמש לעבור בה, ומשום הכי לא נראתה הקשת כלל, עד אחר המבול, שאז הקב"ה המעיט האדים וניכר האור וכו', עיין שם².

ג, דעת המהר"ל (בגור אריה), שכתב, כי קודם המבול לא היה כח בלהט השמש לפעול הקשת, ומפני זה אפשר לבא המבול, אבל אחר המבול שכל כך גובר הלהט של שמש, ואין צריך לומר כי השמש בעצמו קבלה השתנות, אבל הלהט והניצוץ היה גובר אחר כך, מחמת שהוסר דבר המונע את הלהט והניצוץ, והיה גובר הלהט עד שנעשה הקשת, והוא אות ברית.

ד, דעה שהביא השל"ה (בהג"ה בפרשתינו), וזה לשונו, עוד מצאתי דרך טוב וישר בכל העניינים הנזכרים לעיל בשם חכם מפלג וכו' וכן בענין הקשת, נוכל לומר, שהגם שהוא דבר טבעי, בהיות חלק ארץ אחת גשומה וחלק שכנגדו השמש בגורתו, אלמלא החטא, הנוטל כח העליונים ותחתונים בזכותם ובהירתם, לא היה עושה רשם גשמי כזה, נמצא עשיית רושם גשמי, סימן השתנות על ידי מעשינו כח וחיות עליוני, ונעשה כח גופני מקבל שינוי והשתניות ומקרויות וכו', ודבר זה עיקר גדול ואמוני, שכן בידינו על ידי מעשינו חס ושלום השמים לא יתנו טלם והארץ יכולה, ע"כ, והיינו שהקשת הינה דבר טבעי, אך אם אין חטאים אז אינו נראה בפועל בזה העולם כלל.

ה, דעת הגר"א, שאין הקשת דבר טבעי כלל, ובעצם לא הייתה כלל

(1) ועי' פסחים (נ"ד.).

(2) ועי' גם במלבי"ם שפי' כעין הפירושים הנ"ל.

לפני המבול, וזה על פי מה שיסד לנו, (בהא שמצינו שהתורה סיפרה לנו מי הראשון (אבי) שישב אוהל ומקנה ודברים כיוצא בהם), שהתורה כתבה דברים אלו להוציא מדעת האפיקורסים, וזה לשונו באדרת אליהו פרשת בראשית (ד' כ'), ופירוש **אבי**, ראשון, ונכתב כל זה, לידע האיך נתפשטו האומנות בעולם, וכן סיפר לקמן מדור הפלגה, לידע האיך נתחלקו האומות לקצות הארץ, להוציא מדעת האפיקורסים שאומרים העולם קדמון חס וחלילה, וכן כתבו ענין קשת, שהיא אות לברית עולם, לא כמו שנשתבשו היוונים והפירושים הנמשכים אחריהם, (שהוא על פי טבע³), ע"כ.

הרי שהגרא דוחה מכל ומכל, כל ענין ההסבר שהקשת הוא דבר טבעי.

וכן כתב בפירושו לספר יצירה (פרק א' משנה ח', אופן א'), (שביאר ענין ברית), וזה לשונו, אומר לך מהו ענין ברית, והוא אדם שיש לו אוהב כנפשו, ורוצה שלא יפרוש ממנו, אבל אי אפשר להיות אצלו, נותן לו דבר שכל מגמתו ותשוקתו אליו, והן נקשרים על ידי הדבר ההוא, אף על פי שנוטל ממנו את הדבר, מכל מקום כל מחשבתו שם הוא, ולשון ברית הוא הבטחה שעל ידי הדבר ההוא ודאי לא יתפרד ממנו, וזהו ענין לשון כריתה, שכורת ממנו דבר הדבוק לו ונותן לו, וכן הוא הקשת, שהוא דבר מאצלו יתברך, ונשתבשו בו כל הפילוסופים והמפרשים הנמשכים אחריהם, לפי שהוא דבר למעלה מן השכל וכו', ע"כ⁴.

והיינו שכל ההסברים של 'המדעים למי'ניהם' להסביר התופעה על פי הטבע, זה רק השערות מה שנראה להם לפי שכלם, והם בעצם כסומא בארובה, ובהכרח יכול להיות סיבה אחרת למה שרואים הקשת בצורה זו, רק שהם תפסו איזה סברא להסביר על פי מיעוט שכלם ושיבוש דעתם, והכל כדי להרגיע מצפונם שלא יצטרכו להאמין בהקב"ה, אבל אין שום הכרח שזוהי הסיבה האמתית לראיית והתהוות הקשת, והאמת הוא כמו שכתוב בתורה שהקשת הינה אות בין הקב"ה ובין הארץ.

(3) הוספה עפי"כתי"י.

(4) ועיי"ש שכ' שכן היא התורה והמילה, וכן ענין הארון והכרובים וכו', עיי"ש.

ולפי דבריו לא נראה הקשת כלל עד אחר המבול, וכמו שכתוב בתורה, וכל ההסברים שלהם כאין, וכאפס נחשבו אל מול אמיתת התורה⁵.

אכן יש מפרשים שפירשו שאכן הקשת הינה דבר טבעי, והייתה גם הייתה לפני המבול, וכן הוא דעת ר' סעדיה גאון⁶, וכן הוא בפירושו הר"י ברצלוני לספר יצירה.

והנה מה שכתוב שהקשת היא אות ברית שניתנה אחר המבול שלא יקרה שוב, מצינו כמה הסברים.

א, בדעת הרמב"ן לצד אחד⁷, (שנראה מדבריו, שמסתפק האם הקשת היא דבר טבעי שהיה כבר לפני המבול), מה שנתהוה אחר המבול, היינו מה שרואים את הקשת הפוך, שרגליו למטה, וכן שאין לקשת יתר (פירוש כעין החוט שיוזם ממנו), ומשמע שצורת הקשת הוא מה שנתחדש אחר המבול, (ואפשר שלפני המבול אף שראו צורת קשת, מכל מקום לא ראו חצי עיגול שלם, שגם בימינו אינו מצוי תמיד, שבאופן זה אינו נראה אלא לפי השתקפות השמש דרך טיפות גשם רק בזויות של 42 - 40 מעלות, וצריך ביאור).

ועיין בכלי יקר שכתב בשם הרמב"ן, שלפני המבול הייתה נראית באויר, ואחר המבול היא נראית בענן, עיין שם⁸.

ב, עוד דעה ברמב"ן, (לצד השני של ספקו), אף שהייתה קשת כמו שאנו מכירים אותו כבר לפני המבול, ולא נתחדש שום דבר, מכל מקום הקב"ה נתן דבר זה, שהוא יהיה האות ברית שלא יהיה עוד מבול, ולקח דבר שכבר היה קיים לאות ברית, עיין שם.

ג, דעת הספורנו, שיש שני מיני קשת, וזה לשונו, **את קשתי נתתי בענן,**

(5) וכבר מצינו שנקטו סברות שונות ומשונות מאות בשנים, עד שבא חכם אחר והבין אחרת, ופרך טעמם ונתן טעם אחר, וזה מה שנוקטים עכשיו, וכ"ז אינו אלא עד שיבוא חכם אחר ויפריך הטעם, ויתן טעם אחר, וכבר היו דברים מעולם.

(6) עיי"רד"ק וראב"ע.

(7) וכן נראה מרבינו בחיי עיי"ש.

(8) וצ"ב מהיכן דייק כן בדברי הרמב"ן.

פרפראות/המשך

זה, ואם כן קאמר שאין נח נחשב **צדיק תמים**, דבהוספה זו מעביר הדברים הראשונים, ואם כן דרשו הנך מרבותינו דהא דכתיב **בדרתיו**, הרי הוא לגנאי, ודו"ק.

נח איש צדיק תמים היה בדרתיו, (ו' ט').

בדרתיו, פירש רש"י, וזה לשונו, יש מרבותינו דורשים אותו לשבח, כל שכן שאילו היה בדור צדיקים היה צדיק יותר, ויש שדורשים אותו לגנאי, לפי דורו היה צדיק, ואילו היה בדורו של אברהם לא היה נחשב לכלום, ע"כ.

ולכאורה צריך ביאור, אמאי, אם היה בדורו של אברהם היה נחשב לגנאי, אין הכי נמי שאינו צדיק כמו אברהם ולא נחשב לכלום, מכל מקום עדיין צדיק הוא, ואיזה גנאי הוא זה.

ונראה לפרש דחזור על ראש הפסוק, דכתיב **אלה תולדת נח**, פירוש אלה הדברים שתולדות נח היו אומרים, שהם היו אומרים **נח איש צדיק**.

והנה עיין קידושין (ל"א:), תנו רבנן מכבדו בחייו וכו' בחייו כיצד, הנשמע בדבר אביו למקום, פירש רש"י, אם מכיר באנשי המקום שמכבדים אביו לחלוק לו כבוד, לקבל דברים שיאמר בשמו, אל יתלה הכבוד בעצמו, ואפילו יודע שיכבדוהו כאביו, אלא יתלה הכבוד באביו וכו' אבל אם אינו נשמע

רבים, ולכאורה היה צריך לומר 'בדורו', אלא וודאי בא לדרוש, ופליגי מה בא הכתוב לאשמועינן, האם בא לשבח את נח, **בדרתיו** בכל דור שיהיה, או להיפך לגנאי, **בדרתיו** רק בדורות שהם כדורו נחשב **צדיק תמים**.

ונראה לבאר הך פלוגתא של רבותינו על פי הא דאיתא בכתובות (צ"ח: צ"ט), דאיבעיא להו בשליח שהוסיף על מה שאמר לו בעל הבית, וכגון שבעל הבית אמר לו לשליח למכור משדותי בית חצי כור, והלך השליח ומכר בית כור שלם, האם קנה הלוקח לפחות הליתכא (בית החצי כור), האם אמרינן שהוא מוסיף על דבריו של בעל הבית וקנה החצי כור, או שאומרים שהשליח שהוסיף על דבריו נחשב כמעביר על דבריו של בעל הבית, והכל בטל, ואף חלק הליתכא לא קנה הלוקח, עיין שם.

והנה כאן כתיב **בדרתיו**, וזה תוספת לשון, כנזכר, דהיה יכול לומר 'צדיק תמים היה בדורו', ואם כן הרי הוא כמוסיף על הדברים, שהוסיף עוד דור.

והנה אם נאמר שמי שמוסיף אינו בא לבטל דברי הבעל הבית, אלא מוסיף עליו, אם כן הא דכתיב **צדיק תמים**, בא לשבח את נח, שבא הוסיף דורות אחרים, ובודאי לא ביטל הדברים הקודמים, ונחשב **לצדיק תמים**.

אכן אי אמרינן שמי שמוסיף על הדברים הרי הוא מעביר עליו, אם כן בהא דכתיב **בדרתיו**, לשון רבים, שזה תוספת, ביטל בזה מה שכתוב לפני

וכן יש לפרש לפי הגר"א, שפירש שהקשת היא סימן כפשוטו וכל ההסברים של הפילוסופים אינם שווים כקליפת השום וכו', שפיר שייך שלא יהיה קשת כל ימי הצדיק, אף היכא שיש שמש ואויר לה, ופשוט.

אך לפי המפרשים שהקשת הינה דבר טבעי, ובפרט עכשיו אחר המבול, צריך ביאור, איך אפשר שכל ימי רבי שמעון בר יוחאי וכן כל ימיו של רבי יהושע בן לוי ושאר הצדיקים, לא הייתה קשת כלל, וכבר הקשה כן בכלי יקר כאן¹¹.

אכן היה אפשר ליישב על פי מה שפירש הרמ"א, בספרו תורת העולה (חלק ב' פ"ד), שמה שלא נראתה הקשת כל ימיהם, היינו משום דכתיב **אם בחקתי תלכו וכו' ונתתי גשמיכם בעתם**, ופירש רש"י **בעתם**, היינו בלילי שבתות, והנה אם אין יורדים גשמים רק בלילה, אי אפשר שתיראה הקשת, דהא הקשת (על פי טבע) הוא השתקפות השמש דרך הגשם, ובלילה הרי אין שמש¹², והשתא כיון שבימיהם לא ירדו גשמים אלא בלילה, שפיר יש לומר שלא נראתה הקשת בימיהם¹³.

אכן כל זה אינו אלא אם נאמר שהפירוש שלא נראתה הקשת בימיו, היינו שלא נראה 'להם' הקשת, פירוש שבמקומם לא הייתה קשת, אך אפשר שבשאר מקומות בעולם נראתה הקשת.

אך אם נאמר שלא נראתה הקשת בימיו, פירוש שבכל העולם כולו לא נראתה הקשת, צריך ביאור, דהא בפשטות הא דכתיב **ונתתי גשמיכם בעתם** היינו רק הגשמים של אותם שעמלים בתורה, אבל לא של כל העולם, ואם כן

השנית, ולפי היערו"ד לא נראתה זו של התכלת.

(11) וז"ל, וקשה על פירושם, ממה שארז"ל, שבימי רשב"י וריב"ל לא נראה הקשת, וא"כ חזר האויר לקדמותו, ואחר מותם חזר להיות זך ודק כבראשונה, ואלו הם דברים זרים אצל השכל לקבלם, שישתנה האויר בכמה זמנים, ע"כ.

(12) אכן צ"ב, דהא מ"מ אפשר לראות הקשת דרך אויר לה, ובפשטות זה שייך אף כשאין גשם, וצ"ל שאף זה לא היה אלא בלילה, וצ"ב.

(13) והנה בענין זה שאין הקשת נראית בלילה אלא ביום, ע"י מה שהארכנו בזה במק"א, ואכמ"ל.

סדרתי שיהיה בטבע, והיתה לאות ברית, בהיות הקשת כפולה, כי אמנם נלאו חכמי המחקר לתת טעם לסדר צבעי הקשת השנית, אשר הוא על הפך סדר צבעי הקשת הראשונה המורגלת וכו', ע"כ, והקשת השנית הוא שנתחדש אחר המבול, והיא האות ברית.

ד, דעת הר"ר יונתן אייבשיץ, כמו שכתב בספרו יערות דבש (חלק א' דרוש ב'), וזה לשונו, כבר תמהו כל בעלי טבעים על זכירת ברית הנאמר בקשת, כי הוא דבר מטבע כאשר תזרח השמש מול עבים עכורים מלאים קטורי מים, כאשר הנסיון מורה בשומך נגד קוי השמש צלוחית מלא מים, אבל בזוהר יש כי יש תרי קשת, משונים בגוונים הוא טבעי, אבל מה שיש בו מראה תכלת לגמרי, הוא הקשת הנרצה להזכרת ברית, כי תכלת מלשון כליה רחמנא ליצלן, תכלת מורה כי נתחייבו חס וחלילה כליון, ויש להם תכלית טוב בזכירת ברית וכו', ע"כ⁹, ויש לומר שזה מה שנתחדש אחר המבול.

ג

איתא בכתובות (ע"ז), דכשנכנס רבי יהושע בן לוי לגן עדן, היה אליהו מכריז לפניו, פנו מקום לבר ליואי פנו מקום לבר ליואי, אזל אשכחיה (רבי יהושע בן לוי) לרבי שמעון בן יוחאי וכו' אמר ליה (רבי שמעון בר יוחאי לרבי יהושע בן לוי) את הוא בר ליואי, אמר ליה הן, נראתה קשת בימך, אמר ליה (רבי יהושע בן לוי) הן, אם כן אי אתה בר ליואי, ולא היא, דלא הואי מידי, (פירוש, שלא נראתה הקשת בימיו), אלא סבר לא אחזיק טיבותא לנפשאי, ע"כ.

ומבואר כאן דאפשר שלא יהיה קשת כל ימיו של צדיק, והנה תינח לפי הנך דסבירא להו שהקשת שהיא אות ברית נראית בצורה אחרת, יש לומר דאף שהייתה הקשת 'הטבעית' נראית בימיו של הצדיק, מכל מקום הקשת העל טבעית, לא נראתה כל ימיו¹⁰.

9 ועיי"ש מה שהאריך לבאר עפ"י קינת דוד על שאול ויהונתן, וכן מש"כ לבאר הך דכתובות (ע"ז), ע"י בסמוך.

10 לפי הרמב"ן לא נראתה בצורת חצי עיגול, ולפי הספורנו לא נראתה הקשת

פרפראות/המשך

ולפי זה נראה, דמה שאומרים רק מקצת שבחו של אדם לפניו, אין זה רק מקצת שבחו באיכות, אלא גם מקצת שבחו בכמות, דהא כאן מיעט בשניהם, שמיעט לומר **צדיק**, ולא צדיק תמים, שזה מיעוט באיכות, וגם מיעט בכמות, דהא לעיל קאמר **צדיק תמים היה בדרתיו**, פירוש גם בדורו של אברהם, אך כאן כתיב רק **לפני בדור הזה**, הרי שמיעט גם בכמות שזה בזמן, וקאמר **בדור הזה**, ולא הזכיר 'דורותיו', ודו"ק.

(ולאידך מאן דאמר דסבירא ליה שהא דכתיב **בדרתיו** הוא לגנאי, אם כן כאן קאמר גם הגנאי, שרק **בדור הזה**, אתה נחשב צדיק, ולא בדורו של אברהם, ודו"ק).

כי אתך ראיתי צדיק לפני בדור הזה, (ז' א').

ופירש רש"י, וזה לשונו, **ראיתי צדיק**, ולא נאמר צדיק תמים, מכאן שאומרים מקצת שבחו של אדם בפניו וכולו שלא בפניו, ע"כ.

ולכאורה אין הכי נמי שאומר רק מקצת, שלא אמר **צדיק תמים**, אך צריך ביאור אמאי נקט הך מקצת, וקראו **צדיק**, אמאי לא קאמר 'אותך ראיתי תמים לפני'.

ונראה לבאר לפי מה דאיתא בספר מגלה עמוקות, שכתב לבאר הא דכתיב

למקום בדבר אביו כדבר עצמו, אל יתלה באביו, שאינו לו אלא גנאי, ע"כ.

ומבואר שמה שהבן צריך להזכיר את אביו, הוא רק באופן שיכבדו אותו משום כבוד אביו, אבל אם לא יכבדוהו משום כבוד אביו, לא יזכיר שם אביו, דהרי כשאין מכבדים אותו משום אביו נמצא שגנאי הוא לאביו.

ולפי זה יש לפרש גם כאן **אלה תולדת נח**, שהתולדות של נח היו אומרים **נח איש צדיק תמים היה**, ודבר זה היו אומרים **בדרתיו**, פירוש גם בדורו של אברהם, ויש מרבותינו שדורשים שאמירה זו היא גופא שבח, שגם בדורו של אברהם היו מכבדים אותם משום כבוד אביהם, אך יש שדורשים האמירה הזו לגנאי, שבדורו של אברהם לא היו מכבדים אותם משום כבוד אביהם, שהרי אז לא היה נחשב לכלום, ואם כן מה שמזכירים את שם אביהם נח, אינו אלא לגנאי, ודו"ק.

כי אתך ראיתי צדיק לפני בדור הזה, (ז' א').

ופירש רש"י, וזה לשונו, **ראיתי צדיק**, ולא נאמר צדיק תמים, מכאן שאומרים מקצת שבחו של אדם בפניו וכולו שלא בפניו, ע"כ.

ולכאורה רש"י מפרש כאן לפי הנך מרבותינו שדורשין **בדרתיו** לשבח, (עיי' רש"י לעיל דיש דורשין לשבח וכו').

בשאר העולם, שלא במקומם, עדיין שייך שיהא הקשת¹⁴.

והנה עיין לשון רש"י כתובות שם, וזה לשונו, אם כן לית את בר ליואי, אין אתה ראוי לכרוז זה שאני שומע, שהקשת אינו אלא אות ברית שלא יחרב העולם, ואם יש צדיק גמור בדור אין צריך אות, ע"כ.

ומלשונו משמע שבימיו של הצדיק אין שום קשת נראה כלל, בשום מקום בעולם, וצריך ביאור.

ד

איברא אם נדקדק בדברי רש"י הנזכרים, נראה דלא קאמר שאין אות, רק שאינו צריך אות, ומשמע קצת דאף אם יהיה קשת מכל מקום אינו צריך האות שבו, ודו"ק.

ולפי זה יש לומר דיש כאן שני דברים, יש המציאות של הקשת עצמה, ויש גם מה שהקשת היא אות ברית בין הקב"ה לארץ, (וכעין מה שצייד הרמב"ן), ולפי זה יש לומר שמה שאין הקשת נראה בדור של צדיק גמור, אין זה בהכרח שלא יהיה נראה קשת כלל, רק דאינו צריך האות של הקשת, ודו"ק.

ולפי זה יש ליישב הא דאמרינן שבדורו של צדיק אין הקשת נראה, שפירושו הוא שאין צורך בכלל לאות, ובזה יתורץ גם איך הכחיש רבי יהושע בן לוי לומר שנראתה הקשת בימיו, כשלא נראה¹⁵, אלא כנזכר, שהקשת נראית, רק שלא היה צורך לזה, ומה שלא החזיק טיבותא לנפשיה, פירושו לומר שבזכותו לא היה צורך באות של הקשת, ודו"ק.

ה

אך מה שעדיין צריך ביאור הוא, דמהיכי תיתי דהיכא שיש צדיק גמור אין צריך את אות הברית, מנא לן דבר זה.

14) חוץ אם נאמר דזכות זה משפיע על כל העולם, ובפשטות לא משמע כן, וצ"ב.

15) ועי' ביערו"ד הנ"ל.

ונראה, דהנה כבר הערנו לעיל דלכאורה יש כאן ייתור בפסוקים שלפנינו, שהזכיר **זאת אות הברית** שני פעמים, ואפשר דמה שכתב בתחילה **זאת אות הברית**, אינו מדבר על הקשת כלל, רק מרמז על התורה, (עיין עבודה זרה ב:), וכמו שמצינו שכתוב **'זאת התורה'**¹⁶, וכתוב כאן שהאות ברית היא התורה, ורק אם לא יהיה אות ברית של תורה, אז צריך האות של הקשת, ודו"ק.

ו

והשתא נראה דאפשר לפרש הפרשה הכתובה לפנינו.

שמה שכתוב **זאת אות הברית**, פירוש שהתורה היא האות, אך במקרה שאין האות הזה אז: **את קשתי נתתי בענן**, שהקשת היא האות וכמו שכתוב **והיתה לאות ברית וגו'**, אחר כך נותן סימן ומפרש איך יהיה האות הזה, **והיה בענני ענן וגו'**, ומה שכתוב **ונראתה הקשת**, פירוש שהאות הוא כשנראה הקשת, (או הקשת שכבר נתן מששת ימי בראשית, או הקשת שנותן עכשיו, למר כדאית ליה), הוא יהיה לאות שעל ידו **וזכרתי את בריתי וגו'**.

ומה שכתוב שוב **והיתה הקשת בענן**, יש לפרש שקאי על הקשת שעכשיו הוא האות, ומשום שאין תורה צריך שקשת זו תהיה **לזכר ברית עולם** וגו', ודו"ק.

ולפי זה אתי שפיר מה שפירש רש"י רק על הפעם השניה דכתיב **זאת אות הברית**, שהקב"ה הראה לנח הקשת, ולא פירש כן בפסוק הראשון, דהפסוק הראשון דכתיב **זאת**, לא קאי על הקשת כלל, רק על התורה, ורק בפעם השנית קאי על הקשת, ודו"ק.

אכן מה שעדיין צריך ביאור הוא, לפי הנך דסבירא להו שהקשת שהוא אות הוא סוג קשת אחר, אם כן לא יצטרכו לברך ברכת הקשת על 'הקשת הטבעית', רק על הקשת המחודשת¹⁷, וכמדומני שנהגו לברך על כל קשת, וצריך ביאור, ואין כאן מקום להאריך.

16) ועי' תיקו"ז שהרבה לבאר ענין זא"ת.

17) וכן לפי מש"כ בזמן שיש צדיק גמור, לא יצטרכו לברך, וצ"ב.

פרפראות/המשך

ולכאורה משמע דהמאכל שנח נתן ליונה, היה מאכל מתוק, דזה היה טענת היונה, אף שהן מתוקין בידי אדם, פירוש על ידי נח, מכל מקום ביקשה שיהיו מידו של הקב"ה אף אם יהיו מרורים.

ולכאורה צריך ביאור, מהיכי תיתי שנח נתן ליונה מאכלים מתוקים.

ואפשר מכיון שמצינו דכתיב אצל היונה **וישלח את היונה מאתו**, ועיין סנהדרין (ק"ח:), דמכאן דרש ר' ירמיה, שדירתם של טהורים עם הצדיקים, ואפשר דמכיון שהיונה הייתה אצלו, משום הכי נתן לה ממאכליו, שהיו מאכלים מתוקים, ודו"ק.

ועוד אפשר לומר דהנה בריש הפרשה כתיב, שהקב"ה ציוה לנח, **ואתה קח לך מכל מאכל אשר יאכל וכו' והיה לך ולהם לאכלה**, הרי שנצטוו שיקח מאכל מכל אשר יאכל, פירוש שיהיו ראויים לאכילה, ומשום הכי לקח אוכל מתוק, ולא מרורים, שמרורים אינם ראויים לאכילה, ומכיון שנצטווה על זה ממילא נתן להם מאכלים שהם מתוקים כדבש, ודו"ק.

לע"נ האשה החשובה
הניא בת הרב משה אליהו ע"ה
ת.ג.צ.ב.ה.

ונח מצא חן, שביאר על פי הא דאיתא בסוטה (מ"ז.), אמר רבי יוחנן, שלשה חינוות הן, חן מקום על יושביו, חן אשה על בעלה, חן מקח על מקחו, עיין שם, ופירש שחן מקום על יושביו, היינו שהקב"ה מוצא חן בעיני יושבי תבל, שאין עובדים עבודה זרה, וחן אשה על בעלה, שלא חטאו בעריות, וחן מקח על מקחו, ולא מן הגזל, והיינו **ונח מצא חן**, שהוא לא חטא בשלוש עבירות אלו, ועיין שם שכתב שזה מדויק בפסוקים, **איש צדיק** ולא איש חכם, כנגד גזל, **תמים היה בדרתיו**, ששמר בריתו ולא חטא בעריות, **את האלקים התהלך נח** שלא חטא בעבודה זרה, עיין שם.

ומבואר שמה שנח זכה לתואר **צדיק** הוא משום שלא חטא בגזל.

והנה אמרו חז"ל (הובא ברש"י), שלא נחתם גזר דינם של דור המבול אלא על הגזל, ואם כן נח שניצול מהמבול, היה משום שלא חטא בגזל, והיינו מה שאמרו לו **כי אתה ראיתי צדיק** דייקא, שמשום מידת **צדיק** שלא היה איש חכם, בזכות זה ניצול מעונש זו, ודו"ק.

והנה עלה זית טרף בפיה, (ח' י"א).

טרף בפיה, עיין רש"י שהביא מדרש אגדה, וזה לשונו, (טרף) לשון מזון, ודרשו **בפיה** לשון מאמר, אמרה יהיו מזונותי מרורין כזית בידו של הקב"ה, ולא מתוקין כדבש בידי בשר ודם, ע"כ.